

MUZEJSKI ČASOPIS

Muzejsko društvo Jesenice in Gornjesavski muzej Jesenice,
Številka 1, leto XII, 14. FEBRUAR 2002

KONOBELJ Helena in Tone
Hrušica 132
4270 JESENICE

PROGRAM MUZEJSKEGA DRUŠTVA JESENICE

od februarja do maja 2002

21. februar 2002 ob 18 uri
(ne več ob 19 uri!):

Majda Malenšek:
Po pisateljskih in življenjskih poteh in
postajah Pavleta Zidarja
(6.1.1932 - 13.8.1962)

21. marec 2002 ob 18 uri:

Albin Mrak in sinova:
SOŠKA FRONTA

18. aprila 2002 ob 18 uri:

Zdravko Kovačič:
KID delniška družba, 1868-1945.

16. maj 2002 ob 18 uri:

Božo Mihelič in Jurij Dobravec:
VODE TRIGLAVSKEGA
NARODNEGA PARKA

si muzejski večeri

odo v dvorani Kosove graščine
(2. nadstropje), Titova 64 na Jesenicah.

stop je brezplačen!

rogram predavanja MDJ 21. februarja
2002 ob 18 uri

Majda Malenšek

de **PISATELJSKIH IN**
ZIVLJENSKIH POTEH IN
POSTAJAH PAVLETA ZIDARJA
(6.1.1932 - 13.8.1962)

januarja 2001 bo minilo 70 let od
jstva Javorničana Zdravka Slamnika -
pisatelja in pesnika Pavleta Zidarja.
njegovo ustvarjalno in življensko pot je
advse skrbno spremljal slavist Avgust
ojkovič, ki je pripravil tudi bibliografijo
njegovih del, natisnjeno ob romanu Oče
naš leta 1992. Od leta 1955 do 1990, torej
35 letih je Pavle Zidar napisal in izdal
4 knjig, ob tem pa objavljajl črtice,
vele, razmišljanja skoraj v vseh
lovenskih revijah in časopisih. V
jegovem pripovedništvu sodobnost
seva na poseben način. V MDJ mu
mo namenili nekaj pozornosti tudi zato,
er je naš rojak, ker je veliko svojih
terarnih junakov postavil v naše
posredno okolje, ker tu živi še kar nekaj

njegovih vrstnikov, ki so spremljali
njegovo literarno ustvarjanje in v njem
razpoznali premnoge sodobnike. Ponosni
smo na tega našega pisatelja. In če bi bil
še živ, bi mu ob njegovi sedemdesetletnici
namenili veliko prijaznih čestitk.
Vsekakor pa smo z iskrenim
občudovanjem izbirali podobe in podatke,
s katerimi smo želeli utrditi povezavo
umetniške poti pisatelja Pavleta Zidarja z
rojstnim Javornikom in Jesenicami, s
širšo družino, s spomini znancev in
prijateljev. Ogleдали si bomo tudi
diapozitive (izbral jih je Andrej
Malenšek), povezane z življenjem in
delom Pavleta Zidarja.

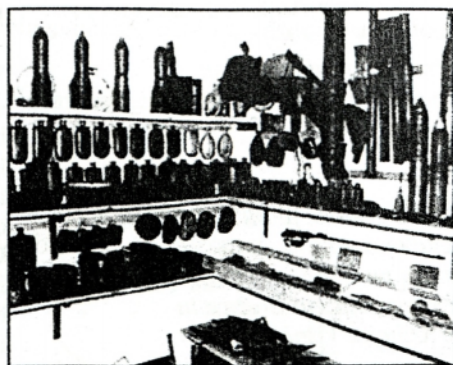
Majda Malenšek

Program predavanja MDJ 21. marca 2002
ob 18 uri:

Albin *MRAK* in sinova:
SOŠKA FRONTA

Z zbiranjem, odkrivanjem in
raziskovanjem ostankov prve svetovne
vojne se aktivneje ukvarjamo zadnjih
deset let. Zbiramo predmete,
dokumentarno gradivo in literaturo. Ob
številnih raziskovanjih na terenu je
nastala obsežna dokumentarna zbirka z
diapozitivi. V enournem predavanju z
diapozitivi bomo predstavili ostanke na
nekdanjem bojišču Soške fronte in
zaledju, preslikave dokumentov in
fotografij. Rdeča nit predavanja bo
slovensko ozemlje in Slovenci v prvi
svetovni vojni. Predavanje bomo
zaključili s pogovorom na temo prve
svetovne vojne. Ob predstavitvi programa
predavanja izkoriščamo priložnost in
vabimo vse člane MDJ na ogled naše
zbirke. Za datum in uro obiska se
dogovorite po telefonu 580-15-56.

Albin, Jernej in Anže Mrak

KAZALO

stran 1
PROGRAM MUZEJSKEGA
DRUŠTVA JESENICE

stran 1
Majda Malenšek
PO PISTALJSKIH IN
ZIVLJENSKIH POTEH IN
POSTAJAH PAVLETA
ZIDARJA

stran 1
Albin Mrak in sinova
SOŠKA FRONTA

stran 2
Zdravko Kovačič:
KID D.D. 1868-1945

stran 2
J. Mihelič in J. Dobravec:
VODE TRIGLAVSKEGA
NARODNEGA PARKA

stran 2
JESENSKI IZLET MDJ

stran 2
NOVOLETNA ČESTITKA

stran 2
ZELO ODMEVNA RAZSTAVA
"IZ ZASEBNIH ZBIRK"

stran 2
IZLET MDJ V B. KRAJINO

stran 3
O SVEČENICI NA STARI
SAVI

stran 3
JAKA ČOP

stran 4
MARJAN VIŠNAR

Namen izdajanja Muzejskega časopisa
je za člane Muzejskega društva
predvsem ta, da bodo člani MDJ dobili
natančne podatke o predavanjih, izletih
in drugih prireditvah MDJ. Zato smo
prosili predavatelje (ki so vsi člani
MDJ) štirih predavanj, ki bodo na
sporedu od septembra do decembra
2001, da nam na kratko napišejo nekaj
o vsebini svojih predavanj. Upamo, da
bo zato na predavanja prišlo precej več
poslušalcev kot doslej.

Program predavanja MDJ 18. aprila 2002
ob 18 uri:

Zdravko Kovačič:

KID delniška družba 1868-1945

program smo objavili v prejšnji številki
Muzejskega časopisa

Program predavanja MDJ 16. maja 2002
ob 18 uri:

Jože Mihelič in Jurij Dobravec:

VODE TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Triglavski narodni park postaja sinonim za področje Vzhodnih Julijskih Alp, največje in najvišje gorske skupine v Sloveniji. To je prostor, ki daje Sloveniji njene bistvene karakteristike, pa naj to pomeni najvišjo goro, izvire in zgornja toka reke Save in Soče, značilno alpsko kulturno krajino, mit o Zlatorogu in še kaj. Julijske Alpe so tudi značilen visokogorski kraški svet, vode pa element, ki tak svet značilno oblikujejo. Avtorja predavanja, Jože Mihelič in Jurij Dobravec bosta predstavila estetsko podobo voda Triglavskega narodnega parka, o katerih govorita v vznesenem pesniškem jeziku celo velikana slovenske poezije dr. France Prešeren in Simon Gregorčič, ter poglobljeno znanstveno raziskovalno delo na tem področju, saj gre za najpomembnejši vir dobre pitne vode v Sloveniji in tem delu Evrope. Večletnim raziskavam kvalitete voda v omenjenem prostoru se je v zadnjem času pridružil pomemben projekt raziskav fenomena visokih barij v TNP, ki ga je iz mednarodnega programa LIFE pridobila znanstveno raziskovalna služba TNP.

J. Mihelič in J. Dobravec

Jesenski izlet MDJ v ŠKOFJO LOKO

Z malim avtobusom za 30 potnikov smo se v soboto 17.11.2001 dobre volje odpeljali na izlet v bližnjo Škofjo Loko. Na parkirnem prostoru nas je pričakal predsednik škofjeloškega Muzejskega društva univ. dipl. ing. Pavel Florjančič. Kar na parkirnem prostoru nam je že nekaj povedal o zgodovini mesta, še več pa smo izvedeli med potjo na grad, saj kolega Florjančič pozna vsak kamenček v mestu. Na gradu, kjer je muzej, nam je do prihoda muzejske vodičke g. Florjančič govoril o njihovem društvu, ki ima več kot 500 članov, katerih dolžnost je, da obvezno kupijo en izvod njihovega Loškega zbornika. Ta izide vsako leto in zanj na različne načine in od različnih sponzorjev zberejo toliko sredstev, da tega raje ne napišemo, saj se je nam, članom Muzejskega društva Jesenice, zaradi milijonskih številok zvrtilo v glavi. Morda pa bi se iz tega razgovora lahko kaj koristnega naučili in to uporabili tudi na

Jesenicah... Z vodičko smo potem prehodili vse zbirke muzeja in videli marsikaj, kar bi sicer ušlo naši pozornosti. Posebno zanimive so posamezne tudi redke obrti, ki so v obliki cehev dolgo delovale v tem srednjeveškem mestu, pa tudi Tavčarjeva zapuščina. Z gradu smo preko spodnjega Lontrga, kjer je še marsikaj zanimivega, prišli do stare kašče, v kateri je v prvem in drugem nadstropju danes velika razstava del slikarja in grafika Franceta Miheliča, ki je vsekakor vredna ogleda. Po kratkem počitku smo se nato odpeljali v Crngrob in si o g l e d a l i t a m k a j š n j o znamenito cerkev, znane freske o starih obrteh in seveda tudi rebro ajdovske deklice, od ključarke pa smo slišali tudi to, da je tam blizu tudi grobišče povojnih žrtev poboja in da so te žrtve govorile hrvaško, saj jih je takrat slišala na lastna ušesa. Po tako napornem ogledu se je prilegla jedača in pijača v bližnjem gostišču, kjer smo vsi zadovoljni dolgo premlevali vtise s prijetnega izleta.

Borut Razinger

NOVOLETNA ČESTITKA

Naš vodič po Škofji Loki g. Pavel Florjančič nam je poslal takole novoletno čestitko:

Z veseljem se spominjam vašega obiska pri nas. Morda sem v samohvali premalo poudaril vaše dosežke, ki so ob sicer skromni finančni pomoči vredne občudovanja. Podajeni Jeseniški zbornik in monografija Od fužin do železarne sta imenitna dosežka. Razstave, kot je bila vaša Iz zasebnih zbirk, mi sedaj še nismo spravili skupaj. Res ste dober kolektiv srčnih posameznikov. Naša številčnost in obilna finančna podpora ne moreta nadomestiti zagnanih in pridnih ljudi. V prihodnjem letu Vam želim v imenu našega društva in v svojem imenu vsem še mnogo uspešnih akcij in tovariškega sodelovanja.

A.P. Florjančič 21. december 2001

Prisrčno se zahvaljujemo in
želimo enako!

Borut Razinger

Novoletne čestitke je MDJ dobilo tudi od
Loškega muzeja
Tržiškega muzeja
Posavskega muzeja Brežice in
gospo Mihelce Višnar.

Prošnja vsem članom MDJ

Ker je dejavnost Muzejskega društva Jesenice v bistveni meri odvisna od članarine, ki jo s težavo zbiramo, prosimo vse zamudnike, da čimprej plačajo zaostalo lansko članarino.

ZELO ODMEVNA RAZSTAVA "IZ ZASEBNIH ZBIRK"

Na pobudo Muzejskega društva Jesenice (MDJ) je bila s pomočjo Gornjesavskega

muzeja Jesenice 15.11.2001 odprta razstava ljubiteljskega zbirateljstva osmih članov Muzejskega društva Jesenice, ki so jo zaradi velikega zanimanja podaljšali do konca januarja 2002. Predmete iz svojih zbirk so razstavljali Kolman Polde, Mrak Albin, Nagode Aleš, Noč Francišček, Prešem Dušan, Pretnar Vitomir, Razingar Mirko in Razinger Borut. Moramo pohvaliti kustosinjo Gornjesavskega muzeja Jesenic Zdenko Torkar-Tahir, ki je s pretanjenim občutkom razporedila razstavljene predmete in panoje. Seveda ima zasluge tudi pri lepo oblikovani zgibanki, enako tudi fotograf Silvo Kokalj, pri postavitvi razstave pa tudi vsi sodelavci GMJ, ki so pomagali. Že ob otvoritvi razstave, ki jo je posnela tudi lokalna televizija, se je odzvalo mnogo ljudi, ki so z zanimanjem in občudovanjem ogledovali razstavljene predmete. Razstava je bila predstavljena tudi na nacionalni televiziji in v dnevnem časopisju, pa tudi knjiga vtisov vsebuje same pohvale in vzpodbude za nadaljnje delo. MDJ je tako izpolnilo še eno od svojih nalog in je ponosno na ta uspeh. Ocena vseh obiskovalcev je, da si takih in podobnih razstav še želijo, zato bo MDJ sledilo svojemu poslanstvu.

Dušan Prešem

IZLET MDJ V BELO KRAJINO

V maju mesecu predvidevamo, da bomo šli na izlet v Belo Krajino. V Metliki si bomo ogledali splošni in gasilski muzej, kasneje pa še prikaz tkanja platna in izdelovanje izdelkov iz platna. Če bo časa dovolj, imamo še dosti drugih možnosti. Če vas zanimajo podrobnosti, pokličite Kovačič Zdravka na telefon 584 13 41, ki bo do 1. maja sprejemal tudi prijave za izlet.

Zdravko Kovačič

Gornjesavski muzej Jesenice in Župnijski urad Jesenice sta v soboto 2. februarja, na svečnico, organizirala praznični blagoslov sveč pred cerkvijo Marijinega vnebovzjetja na Stari Savi. Ker praznik sam in njegova obredja skrivajo v sebi elemente prastarih ljudskih šeg naj o njem zapišem naslednje:

Svečnica, praznik Jezusovega darovanja, je zadnji praznik božičnega kroga, ki ga zaznamujejo maslice, božično drevo, božični, novoletni in trikraljevski koledniki in vse bolj poredki koledniki o svečnici.

Na ta dan ljudje po navadi pripravijo poljice in se posvetijo luči in svečam, jih povsod neso v cerkev k blagoslovu, da jih nato doma uporabljajo za obredne namene kot poreče sveče pri umirajočem, za obkrožanje bolnika ali njegovih bolnih delov telesa, ali pa jih preprosto podarijo zato, da bi jo obdarovanec prižgal na grobu darovalca. Plamen blagoslovljene sveče pa je rabil tudi za najrazličnejše in zanesljive prerokbe.

Na svečnico kot praznik luči in najnjega spomina na Jezusovo rojstvo pa se na Slovenskem veže nekaj šeg med katerimi je najbolj prevrstna t.i. svečarija, ko so pripravljali sveče iz pol rumenega in pol rdečega voska in potem priredili v eno. Že Valvazor v Slavi pravi, da hodijo koledniki od sv. Miklavža do svečnice v vsake fare okoli in pojo.

Ar s petjem od ljudi dobe, pripravijo o svečnice, kupijo potem rumenega voska, naredo tanke svečice in jih letajo ter okrasijo v voščenjaki, ki ga so ob spremstvu godcev k blagoslovu v cerkev. Tudi vsaka sveščina odnese svojo svečo v cerkev, čim večja in lepše je sveča delana, tem večjo čast imajo od nje. Na dan izdelave sveč pa se je plesalo zabavalo.

Iz povedanega zaslutimo, da se na svečnico navezujejo številne stare ljudske šege in sledovi mnogih poganskih šeg, ki jih je pokristjevanje pregnalo še več pa prekrilo in jim nadelo krščanski videz. Cerkev jih je nato pritegnila v sklop cerkvenega leta in spremljajoča magična sredstva nadomestila s t.i. zakrementali. In ker so taka cerkvena obredja skozi stoletja ponarodela, jih lahko ponovno upoštevamo kot ljudske šege. Izvor današnjega praznika z blagoslovom in obhodom gorečih sveč lahko iščemo tudi pri Rimljanih, ki so v februarju slavili božanstvo vinske trte ter božanstvo gozdov in pastirjev z daritvijo kozlov in s prižganimi plamenicami. Omenjena praznika rimskih osvajalcev sta se v naših krajih mešala še z navadami staroselcev in kasneje z običaji slovanskih prednikov.

Nedvomno pa je tem praznikom skupen vesel pomen, saj so prav z omenjenimi šegami klicali pomlad, izganjali zimo in poizkušali obvarovati zemljo pred nevarnimi besi.

Ker se na svečnico obeta že daljši dan, več sonca in toplote, se je na ta dan še danes potrebno zazreti v nebo in sklepati o vremenu, ki bo še vedno odločalo o dobri ali slabi letini sploh pa če želimo upoštevati še vedno aktualne naslednje ljudske pregovore:

Ako je svečnica zelena bo velika noč snežena.

Ako na svečnico burja vleče, bo dobro leto ako pa jug bo slabo.

Na svečnico mušice kasneje rakovice.

Na svečnico dežuje kmal pomlad se oznanuje.

Saj je še vedno živo prepričanje, da ni dobro, če na svečnico prej od strehe kakor od sveče kane.

Podobe te hodile bodo za tabo,
brez strahu da bi zdrknile v pozabo.

(Zapis v fotoalbumu)

5. januarja 2002 je na Jesenicah umrl eden najbolj znanih slovenskih planinskih fotografov domačin Jaka Čop. Izhajal je iz stare železarske družine, ki se je že v devetnajstem stoletju preselila iz Planine pod Golico v Bohinj, kjer je bil stari oče mojster v fužinah. Družina se je po propadu bohinjskih fužin preselila na Savo na Jesenicah.

Jaka Čop, ki se je rodil 26. oktobra 1911, je na Jesenicah obiskoval osnovno in meščansko šolo, v Ljubljani pa gostinsko šolo, ki jo je moral zaradi poškodbe kolena zapustiti. Zaposlil se je v železarni, kjer je sedemintrideset let delal v tehničnem biroju.

Doma so imeli kavarno, v kateri so se zbirali znani slovenski alpinisti, kot so stric Joža Čop, dr. Miha Potočnik, dr. Stanko Tomižšek, pisatelj Janez Jalen in drugi. Že takrat se je navdušil za gore in planine. Prehodil je vse slovenske in številne tuje gore. Vedno je s seboj nosil fotografski aparat na najboljši način združil dve ljubezni: do gora in fotografije. Gorski svet je upodobil mojstrsko, sa je motive vztrajno iskal tudi po več let. Odkrival je najbolj odmaknjene predele, gorske vršace, osamljene steze in viharne, zasnežene in cvetoče doline in s fotografskim aparatom zapel slovenskemu alpskemu svetu najlepšo pesem.

Obsežen fotografski cikl je Jaka Čop objavil v naslednjih samostojnih publikacijah: Svet med vrhovi (1962), Raj pod Triglavom (1968), Viharniki (1970), Kraljestvo Zlatoroga (1989), Slovenski kozolec (1993) in Trenta in Soča (1996), objavljaj pa je tudi v številnih drugih knjigah, revijah in časopisih (predvsem v Planinskem vestniku). Imel je več kot šestdeset samostojnih razstav, s svojimi predavanji in s pravljico o Zlatorogu pa je obiskal številne slovenske šole.

Za svoj fotografski opus je prejel številna priznanja. Odlikovan je bil s častnim znakom Republike Slovenije,

dobil je Prešernovo nagrado, zlato plaketo Foto zveze Slovenije, najvišja priznanja Planinske zveze Slovenije, bil pa je tudi častni občan občin Jesenic in Bovca.

Jaka Čop je bil član Muzejskega društva Jesenice in je zelo cenil njegov prispevek k ohranjanju naravne in kulturne dediščine. Člani društva smo ponosni, da smo se lahko na muzejskih večerih in ekskurzijah srečevali s človekom, ki je umetniško in planinsko fotografije dvignil na vrhunsko raven.

V Mojih srečanjih s Trento je zapisal: "Nad menoj so visele visoke gore, nebo je bilo modro. Preplavalil me je osrečujoč občutek, da sem zdaj tisti bogati človek, ki se mu je izpolnila želja iz otroških sanj."

Tone Konobelj

Jaka Čop ob praznovanju devetdesetletnice

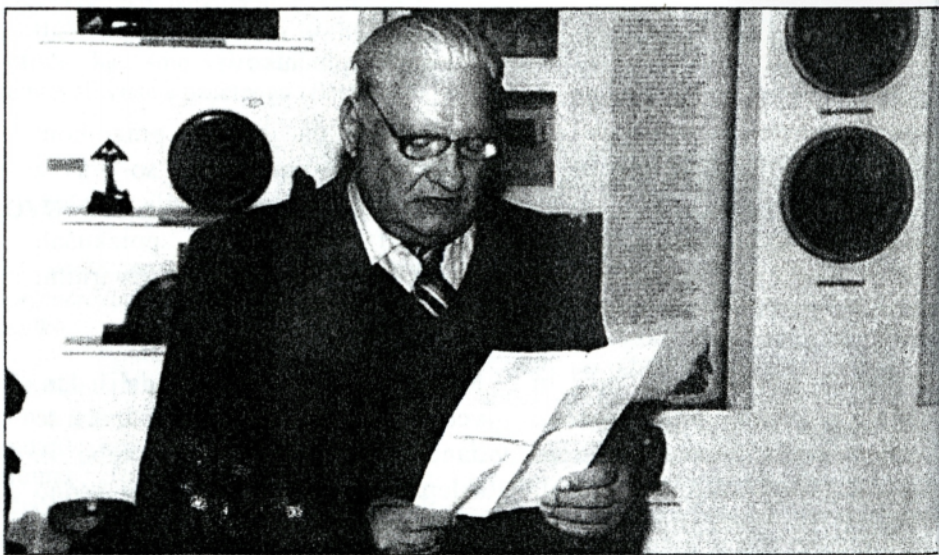
(Foto S. Pungartnik)

Marjan Višnar (1922 - 2001)

Na lipov les, avrikel in planika,
pod prsti vžgan je Murove motiv;
se roka ustavi, barve oživijo - slika,
spomin ostane večno živ.

Samo nekaj dni po tem, ko je v krogu družine še čil in poln načrtov praznoval svoj devetinsedemdeseti rojstni dan, je v torek, 11. decembra 2001 nenadoma umrl dolgoletni obrtnik z lesnimi izdelki umetne obrti in spominkar Marjan Višnar z Murove.

Marjan Višnar se je rodil 7. decembra 1922 kot najstarejši sin Draga (Karla) in Pavle Višnar. V družini, v kateri se je oče Drago že takoj po prvi svetovni vojni odločil, da bo izdeloval in krasil spominke iz lesa, je Marjan odraščal v okolju, kjer je po Murovi dišalo po lesu in barvah. Leta 1931 se je družina, v kateri je bilo takrat že pet sinov (kasneje sta se rodili še dve hčerki), preselila v Grmonovo hišo na Murovo 5. V delavnicah so otroci pomagali že od vsega začetka. Komaj so shodili, so že nosili oblance iz delavnice, pospravljali deske, hodili po malico za delavce, kasneje pa tudi vrtali, žagali in barvali. Marjanova življenjska opredelitev je

bila že od vsega začetka jasna: ostati doma in pomagati očetu pri uspešni obrti, zato se je tudi izučil lesostrugarstva. Tako kot Marjan, so se odločili tudi trije bratje, ki so vsak po svojih močeh pomagali, da je bila spominkarska obrt uspešna kar petinsedemdeset let. Celo druga svetovna vojna ni preprečila, da bi se obrt nadaljevala, saj je moral Marjan z brati na fronto in sta doma ostala le oče Drago in mama Pavla s hčerama. Po vojni je Marjan leta 1954 prevzel skupaj z očetom odgovornost za celotno dejavnost in jo vodil (po očetovi smrti tudi z bratom Bogdanom) vse do konca leta 1994, ko so delavnice na Murovi dokončno utihnile.

Marjan Višnar ni bil samo uspešen

obrnik, bil je tudi med najboljšimi aktivnimi člani Obrtnega združenja, pa uspešen in aktiven član Čebelarstva družine in zadnja leta tudi aktiven član Muzejskega društva. Za prispevek k razvoju obrti in spominkarstva na Slovenskem je dobil več priznanj. V lanskem letu se je še posebej veselil razstave o zgodovini Višnarjeve obrti na Jesenicah in v Kranjski Gori, kjer je na otvoritvah poudarjal, kako ponosen je na svojega očeta in na obrt, ki je postala znana daleč naokoli.

Prav simbolno je v letu, ko je doživel toliko lepega in ko je glas o Višnarjevi obrti zopet obšel Slovenijo, Marjan Višnar naenkrat odšel kot da bi želel reči, ali nismo vendarle Jesenicam dali dovolj, da so postale znane ne samo po jeklu iz železarne ampak tudi po lepih lesenih spominkih izdelanih v Višnarjevi delavnici.

Tone Konobelj

Marjan Višnar na otvoritvi razstave
OBRT DRUŽINE VIŠNAR v Kranjski
Gori

(foto Silvo Kokalj)

MUZEJSKI ČASOPIS

Ustanovitelj: Muzejsko društvo Jesenice
Izdaja MDJ in Gornjesavski muzej Jesenice
Gradivo za izdajo pripravlja Razinger Borut,
Hrušica 175, tel.: 04 587 12 41,
prelom strani Rok MAREŠ
Naslov: Muzejsko društvo Jesenice,
Prešernova 45, 4270 Jesenice, p.p. 138,
ž.r.: GB 51530-678-50064.
Naklada 250 izvodov.
Cena: za člane MDJ brezplačno